

УДК 32.019.51

ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ЯК ФАКТОР КОНСТРУВАННЯ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

INFORMATIZATION AS A FACTOR IN THE DESIGN OF MODERN UKRAINIAN SOCIETY

Балуца Т. П.,

кандидат політичних наук, старший викладач
кафедри філософії, історії та політології,
Одеський національний економічний університет
(Одеса, Україна), e-mail: tbaluta@ur.net,
ORSID: 0000000332786426

Baluta T. P.,

PhD in Politichnih Sciences, Senior Lecturer of
the department of philosophy, history and political
science, Odessa National Economic University
(Odessa, Ukraine), e-mail: tbaluta@ur.net,
ORSID: 0000000332786426

Мета роботи: розглянути умови еволюційно-революційного розвитку сучасного суспільства, які викликані великим, глибоким проникненням сучасних інформаційних технологій в усі сфери діяльності суспільства, в та політичну економічну складову. Проаналізувати, що відбувається в даний час, під впливом інформаційних технологій, процеси трансформації суспільного розвитку настільки фундаментальні і глобальні, що, крім позитивного впливу, закономірно несуть з собою серйозні проблеми, загрози і ризики в разі недооцінки нових факторів і умов. Також необхідно враховувати, що темп і швидкість перетворень настільки високі і динамічні, що, якщо не врахувати характер глобальних змін сьогодні, то завтра наздогнати і виправити ситуацію буде не можливо.

Вибухоподібний розвиток мережі Інтернет і пов'язаних з нею технологій вже в найближчому майбутньому може привести до того, що вона стане провідним засобом масової інформації і найважливішим інформаційним ресурсом, що забезпечує функціонування всіх структур суспільства. Інтернет швидко перетворюється в «віртуальну державу», розмиє національні кордони, що створює свою кіберкультуру і представляє собою потужний засіб пропаганди. Активно освоюють простір Інтернет політичні партії та релігійні рухи, поступово усвідомлюючи його величезний потенціал у сфері трансформації суспільної свідомості.

На сьогоднішній день в сучасному світі інформація є для політичних явищ таким базисним властивістю, як речовина і енергія. В результаті наявності або відсутності належної інформації і суб'єкт може набутти або втратити владу, можливості впливу, реалізації своїх інтересів у політичній сфері. Таким чином, отримання належної інформації стає специфічною метою будь-яких суб'єктів, що діють в політиці і зацікавлених у впливі на владу. Інформація є механізмом, що забезпечує цілеспрямовані дії суб'єктів, а її накопичення дозволяє здійснювати корекцію поведінки суб'єктів і інститутів влади.

Ключові слова: інформаційне суспільство, інформація, інформаційні процеси, Інтернет, комп'ютерні технології, інформаційний ресурс.

The rapid progress of technology in the areas of information and telecommunications gives the world's leading analysts reason to believe that the XXI century, marked by the creation of a global information society. It will represent a new level in the development of civilization, characterized by the creation of a global information space that ensures effective information interaction between people and satisfying their social and personal needs for information products and services. Currently, the political and social aspects of creating an information society are in the focus of attention of state and public institutions of Ukraine and leading foreign countries, as well as a number of international organizations.

The development of modern society is an inseparable thread associated with scientific and technological progress. Humanity has entered an era of new development, which was called the «information society». The introduction of information and communication technologies accelerates the transfer of knowledge and accumulated technological and social experience of mankind, not only from generation to generation, but also from one person to another. There are big changes in the modern education system. The process of information technology in education is determined by social needs in improving the quality of education and development of modern society.

Keywords: information society, information, information processes, Internet, computer technologies, information resource.

Стрімкий прогрес технологій в сферах інформатизації та телекомунікації дає провідним світовим аналітикам підстави стверджувати, що ХХІ ст. ознаменується створенням глобального інформаційного суспільства. Воно буде являти собою новий рівень у розвитку цивілізації, що характеризується створенням глобального інформаційного простору, що забезпечує ефективне інформаційну взаємодію людей і задоволення їх соціальних і особистісних потреб в інформаційних продуктах і послугах. В даний час політичні та соціальні аспекти створення інформаційного суспільства знаходяться в центрі уваги державних і громадських інститутів України і провідних зарубіжних країн, а також цілого ряду міжнародних організацій.

Інформаційні технології проникають в усі сфери суспільного життя, але найбільш помітно їх вплив в політиці. В останні роки суспільно-політичний лексикон збагатився поняттями «електронний уряд», «кіберполітика», «кібердемократія», «комп'ютерна політична комунікація», «цифрова (дігитальна) демократія», «комунікаційна демократія», «електронне громадянство» і ін. Активно проникаючи в сферу політики, нові інформаційні технології не тільки якісно видозмінили старі уявлення, установки, стереотипи, але і зламали багато форм поведінки, моделі взаємовідносин між політичними інститутами індивідами.

М. С. Вершинин виділив в історії розвитку цивілізації кілька інформаційних революцій, які показують систему перетворень суспільних відносин через кардинальних змін у сфері обробки інформації [1, с. 101–103].

Перша революція пов'язана з винаходом писемності, що привело до гігантського якісного і кількісного стрибка. З'явилася можливість передачі знань від покоління до поколінь. Друга революція відноситься до середини XVI століття і викликана винаходом друкарства, яке різко змінило індустріальне суспільство, культуру, організацію діяльності. Третя революція наприкінці XIX століття, яка обумовлена появою електрики, завдяки якому з'явилися телеграф, телефон, радіо, які дозволяють оперативно передавати і накопичувати інформацію в будь-якому обсязі. Четверта революція відома майже всім – 70–ті роки XX століття – це поява мікропроцесорів і персонального комп'ютера. Результатом інформаційної революції стане в ХХІ столітті новий тип суспільства – інформаційне.

Д. С. Робертсон вивів таку формулу «цивілізація – це інформація», спираючись на ідею взаємозумовленості цивілізаційного і інформаційного процесів. Використовуючи кількісні заходи математичної теорії інформації, вчений ранжирує цивілізації за критерієм кількості виробленої ними інформації [2, с. 19].

У 70–90 роки XX ст. найбільший внесок у розвиток теорії інформаційного суспільства як модифікації концепцій постіндустріального суспільства внесли Д. Белл, М. Порат, Й. Масуда, О. Тофлер, П. Дракер і інші.

Японський вчений Й. Майсуде розкрив одну з філософських концепцій інформаційного суспільства, основні принципи якого представлені в трактаті «Інформаційне суспільство як постіндустріальне суспільство» [3]. Суть полягає в наступному:

– основою нового суспільства буде комп'ютерна технологія з її фундаментальною функцією заміщати або посилювати розумову працю людини;

– інформаційна революція буде швидко перетворюватися в нову продуктивну силу і зробить можливим масове виробництво когнітивної, систематизованої інформації, технології і знання;

– потенційним ринком стане «межа пізнаного», зросте можливість вирішення проблем і розвиток співпраці;

– провідною галуззю економіки стане інтелектуальне виробництво, продукція якого буде акумулюватися, а акумульована інформація стане поширюватися через синергетичне виробництво і пайову використання;

– в новому інформаційному суспільстві основним суб'єктом соціальної активності стане «вільне співтовариство», а політичною системою буде «демократія участі»;

– основною метою в новому суспільстві буде реалізація «цінності часу».

Не можна не погодитися з думкою О. Тоффлера, який у своїй роботі «Зрушення влади» визначає інформаційне суспільство як суспільство, в якому фактор знання і сфера знання відіграють вирішальну роль в суспільному розвитку, представляючи суспільство як систему, що розподіляє свою владу між трьома підставами – це сила, гроші і інформація [4, с. 81–82].

Д. Белл у книзі «Соціальні рамки інформаційного суспільства» представив варіант конвергації ідей постіндустріалізму та інформаційного суспільства. На його думку інформаційне суспільство володіє всіма основними характеристиками постіндустріального суспільства. Автор вважає, що знання та інформація є не тільки «агентом трансформації постіндустріального суспільства», але і «стратегічним ресурсом» такого суспільства [5, с. 46].

В процесі розвитку електронних ЗМІ та інформаційних технологій все більш активно ведеться дискусія про функції і ролі інформації в житті суспільства і самих тенденціях формування глобального інформаційного суспільства. Отже, М. Маклюен розглядав інформаційні технології як головний чинник, що впливає на формування соціально-економічної основи нового суспільства. Він стверджував, що телекомунікаційні і комп'ютерні мережі це нервова система, де все між собою взаємопов'язане [6, с. 46]. Говорячи про перспективи розвитку ЗМІ в інформаційному суспільстві, можна підкреслити посилення активної ролі мас-медіа.

Як сучасне інформаційне суспільству доцільно розглядати суспільство, в якому інформація стає базою для зрушень в пропорційності взаємодії факторів виробництва, знань, технологій, які

несе глобальна інформатизація. При цьому головними рушійними силами становлення і розвитку інформаційного суспільства стають технології отримання і практичного застосування в суспільному житті і виробництві нових знань, а також технології формування, обробки, обміну та практичного використання інформації з метою підвищення рівня соціально-економічного розвитку виробництва і суспільства в цілому.

Однією з умов формування інформаційного суспільства, і українського також, є наявність єдиного для країни інформаційного простору. В рамках інформаційного суспільства створюється інформаційна економіка, пов'язана з автоматизованою обробкою, обміном по каналах зв'язку і практичним використанням, перш за все, формалізованої інформації. Ці вимоги обумовлюють необхідність створення і ведення в країні, в рамках її єдиного інформаційного простору, його формалізованого підпростору, це коли локальні мережі підприємств з'єднані в загальну глобальну мережу інформатизації.

Послідовною умовою формування інформаційного суспільства є ведення і підтримання в актуальному стані єдиного інформаційного простору формалізованих даних України, так як без цієї умови не може бути організовано і забезпечено здійснення процесу інформаційного взаємного обміну між різними об'єктами і суб'єктами інформаційної взаємодії [7, с. 52].

Також, умовою розвитку інформаційного суспільства є інформаційно-комунікаційні технології, що реалізують інформаційний обмін між усіма елементами інформаційного суспільства, основою яких в сучасних умовах є глобальна інформаційна мережа Інтернет.

Узагальнюючи існуючі підходи до трактування поняття «інформаційне суспільство», можливо зробити висновки:

– суспільство нового типу породжено вибуховим розвитком і конвергенцією інформаційних і комунікативних технологій;

– суспільство знання, тобто суспільство, в якому головною умовою розвитку суспільства і держави стають знання, отримані завдяки системному доступу до інформації та вмінню аналізувати, працювати переробляти її;

– сучасне українське суспільство – де обмін інформацією не буде мати часових, просторових і політичних кордонів, це сприятиме взаємодії культур і також відкриває нові можливості для самоідентифікації.

Список використаних джерел

1. Вершинин, МС., 2004. «Политические коммуникации в информационном обществе: перспективы, направления исследования», СПб.: Изд-во СПбГПУ, с.98–107.
2. Робертсон, ДС., 2003. «Информационная революция», М.: РАН ИНИОН, с.17–26.
3. Masuda, Y., 1983. «The Information Society as Postindustrial Society», Wash.: World Future Soc.
4. Тоффлер, О., 2003. «Метаморфозы власти. Знание, богатство и сила на пороге XXI века», М.: ООО «Издательство АСТ», 669 с.

5. Белл, Д., 2004. 'Грядущее постиндустриальное общество: опыт социального прогнозирования', пер. с англ. 2-е изд., испр. и доп., М.: *Academia*, 778 с.

6. 'Маршалл Маклюэн и информационные войны'. URL: pseudology.org/information/Marshall.htm.

7. Штанков, М., 2010. 'Соціальні виклики інформаційного суспільства', *Філософські пошуки*, Львів-Одеса: *Cogito – Центр Європи*, Вип. XXXII, с.47-54.

References

1. Vershinin, MS., 2004. 'Politicheskie kommunikacii v informacionnom obshhestve: perspektivy, napravlenija issledovanija (Political communications in the information society: prospects, research directions)', SPb.: *Izd-vo SPbGPU*, s.98-107.

2. Robertson, DS., 2003. 'Informacionnaja revoljucija (Information revolution)', М.: *RAN INION*, s.17-26.

3. Masuda, Y., 1983. 'The Information Society as Postindustrial Society', Wash.: *World Future Soc.*

4. Tofler, O., 2003. 'Metamorfozy vlasti. Znanie, bogatstvo i sila na poroge XXI veka (Metamorphosis of power. Knowledge, wealth and power on the threshold of the XXI century)', М.: *ООО «Izdatel'stvo AST»*, 669 s.

5. Bell, D., 2004. 'Grjadushhee postindustrial'noe obshhestvo: opyt social'nogo prognozirovanija (The coming post-industrial society: the experience of social forecasting)', пер. s angl. 2-е изд., испр. i dop., М.: *Academia*, 778 s.

6. 'Marshall Makljuven i informacionnye vojny (Marshall McLuhan and the Information Wars)'. URL: pseudology.org/information/Marshall.htm.

7. Shtankov, M., 2010. 'Social'ni vyklyky informacijnogo suspil'stva (Social challenges of the information society)', *Filosofs'ki poshuky*, L'viv-Odesa: *Cogito – Centr Jevropy*, Vyp. XXXII, s.47-54.

* * *